

Reflektioner om straffrättsreformer

Av juristen MARIA ABRAHAMSSON

Förtroendet för rättsväsendet är avgörande för stabiliteten i samhället. När kriminaliteten förändras går det då inte att köra på i gamla hjulspår — en offensiv straffrätt behövs. Om det är rätt att landets rikspolischef står för över synen kan dock diskuteras.

Problemet för mig när jag läste Martin Borgekes Reflektioner över svensk straffrättspolitik då och nu i SvJT 2023 s. 857 är att han verkar cementerad i förra seklets tankegångar. Enligt den defensiva modell som han hyllar får straffrätten inte användas i brottsförebyggande syfte, eller för att hålla brottsligheten i schack. Och inte ska man inbilla sig att straffrätten kan lösa några allvarliga problem.

I mina öron låter detta väldigt defensivt. För det har ju hänt en hel del på de 40 år som Borgeke haft ett finger med i utformandet av svensk straffrätt. Vi har en radikalt ändrad spelplan. Jag behöver bara nämna den upptrappade våldsbrottsligheten med dödsskjutningar och sprängningar, och rekryteringen av barn som mördar.

Till detta kommer sånt som den hedersrelaterade brottsligheten med balkongflickor och hedersmord, den nätbaserade brottsligheten, åldringsbedrägerier och en strängare samhällssyn på sexuella övergrepp.

Att mot denna bakgrund framhärda i att rättspolitikerna ska köra på i gamla uppkörda hjulspår är inte bara verklighetsfrånvänt. Det är farligt, eftersom man bortser från betydelsen av att människor har förtroende för rättssystemet. Och när det förtroendet saknas, då hotas stabiliteten i samhället. Och ytterst är det demokratin själv som sätts på spel.

Så ja, den offensiva straffrätten behövs, som ett av flera verktyg för att trycka tillbaka brottsligheten. Ett konkret exempel på ett nytt verktyg som verkar ha fått effekt är det nya brottet involverande av underårig i brottslighet.

Brottet infördes för drygt ett år sedan och har så här långt resulterat i ett 30-tal fällande domar, om jag har uppfattat statistiken rätt. Nu finns också hovrättsavgörande där en gängkriminell inte bara dömdes för grovt vapenbrott utan också för involvering av underårig, med ytterligare ett års fängelse som följd.

Så till den eviga stridsfrågan om inkapaciteringens effekter, som Martin Borgeke och den passiva skolan inte tycks ta någon större notis om. Den stridsfrågan lär inte få sitt slutliga svar i dag heller, så jag nöjer mig med att här konstatera det självklara, dvs. att frihetsberövade brottslingar är förhindrade att begå nya brott så länge de sitter inlåsta.

Samtidigt som deras brottsoffer under den tiden kan få andrum och leva ett någorlunda tryggt och normalt liv.

Men visst, den offensiva modellen är också förenad med problem, på den punkten delar jag Borgekes uppfattning. Bland det mest iögonfallande är att det till och från går lite väl snabbt och lustigt i lagstiftningsarbetet.

Att formulera paragrafer efter den smått paradoxala devisen ”snabbt och noggrant” risker både rättssäkerheten och systematiken i lagtexten. Det räcker att läsa några av Lagrådets kritiska yttranden för att inse allvaret.

Men nu ska alltså den pågående Straffreformutredningen under rikspolischef Petra Lunds ledning avhjälpa gamla försyndelser, styra upp lagstiftningen, skärpa straffskalor och lägga fram ett rimligt påföljdssystem. Bland mycket annat.

Jag ifrågasätter inte att utredningen behövs, eller att vår nuvarande rikspolischef är en högst kompetent och lämplig person för uppgiften.

Men om man tillåter sig att betrakta konstruktionen utifrån — i ljuset av kritiken från EU och Europarådet mot att stater i vår geografiska närhet styrs och har styrts av auktoritära regimer — då är det rimligen fler än jag som ser åtminstone optiska problem med att Sveriges högsta ämbete inom polisen, ska utreda landets framtida straff och påföljdssystem. Jag byta gärna några ord om detta om någon skulle nappa.